

Prof. dr. Zoran Tomić

PR JAVNE DIPLOMACIJE: OD UPRAVLJANJA INFORMACIJAMA PREMA UPRAVLJANJU ZNAČENJEM

Zašto budućnost javne diplomacije neće određivati količina informacija koje država šalje nego značenja koja međunarodne javnosti tim informacijama pripisuju.

Sažetak

Suvremena javna diplomacija prolazi kroz duboku transformaciju uzrokovanu digitalizacijom komunikacije, razvojem društvenih mreža, globalnih medijskih platformi i umjetne inteligencije. U takvom komunikacijskom okruženju tradicionalno shvaćanje javne diplomacije kao procesa međunarodnog informiranja i promocije nacionalnih interesa više nije dostatno za objašnjenje načina na koji države ostvaruju međunarodni utjecaj. Cilj ovoga rada jest analizirati razvoj javne diplomacije od modela usmjerenih na prijenos informacija prema pristupu koji u središte stavlja procese interpretacije i oblikovanja značenja među međunarodnim javnostima. Polazeći od relevantnih teorijskih pristupa javnoj diplomaciji, odnosima s javnošću, strateškom komuniciranju i konceptu soft powera, rad pokazuje kako međunarodne javnosti više nisu pasivni primatelji diplomatskih poruka, nego aktivni sudionici koji komunikacijskim sadržajima pridaju vlastita značenja. Na temelju provedene teorijske analize predlaže se proširena definicija javne diplomacije koja, uz informiranje, dijalog i izgradnju odnosa, uključuje i strateško oblikovanje uvjeta za razvoj značenja koja međunarodne javnosti pripisuju identitetu, vrijednostima, politikama i međunarodnom djelovanju država. Rad zaključuje da budućnost javne diplomacije neće određivati količina proizvedenih informacija, nego sposobnost država da razumiju i usmjeravaju procese kroz koje međunarodne javnosti oblikuju percepcije, povjerenje, reputaciju i međunarodni utjecaj.

Ključne riječi: javna diplomacija, odnosi s javnošću, strateško komuniciranje, značenje, međunarodne percepcije, reputacija države, soft power, međunarodno povjerenje.

1. Uvod

Početkom 21. stoljeća javna diplomacija prolazi kroz jednu od najznačajnijih transformacija od svojega nastanka. Globalizacija, digitalna komunikacija, razvoj društvenih mreža, umjetna inteligencija i sve snažniji utjecaj međunarodnih medijskih platformi temeljito su promijenili način na koji države komuniciraju s inozemnim javnostima. Diplomatska komunikacija više nije ograničena na službene kanale, diplomatske note i međunarodne konferencije. Danas se percepcija država oblikuje istodobno kroz političke izjave, medijske sadržaje, kulturne proizvode, gospodarske aktivnosti, djelovanje međunarodnih organizacija, digitalne platforme te milijune pojedinačnih interakcija korisnika društvenih mreža.

Takvo komunikacijsko okruženje otvorilo je novo poglavlje u razvoju javne diplomacije. Tradicionalno razumijevanje prema kojemu međunarodno razumijevanje proizlazi iz kvalitetnog informiranja i učinkovite komunikacije više nije dostatno za objašnjenje suvremenih međunarodnih odnosa. Države danas raspolažu većim komunikacijskim mogućnostima nego ikada prije, ali istodobno sve teže ostvaruju povjerenje, vjerodostojnost i međunarodni utjecaj. Informacija je postala globalno dostupna, no njezina dostupnost ne jamči zajedničko razumijevanje niti pozitivnu percepciju države koja ju je poslala.

Posebno se to očituje u kriznim situacijama, međunarodnim sukobima i geopolitičkim napetostima. Gotovo svaki važniji međunarodni događaj istodobno proizvodi više različitih

interpretacija koje se međusobno natječu za pozornost i povjerenje međunarodne javnosti. Isti politički događaj može biti predstavljen kao obrana međunarodnog prava, čin agresije, humanitarna intervencija ili legitimna zaštita nacionalnih interesa, ovisno o komunikacijskom okviru unutar kojega ga različite javnosti promatraju. U takvim okolnostima međunarodni utjecaj sve manje ovisi o količini dostupnih informacija, a sve više o načinu na koji međunarodne javnosti tim informacijama pripisuju značenje.

Upravo zbog toga javna diplomacija više se ne može promatrati isključivo kao proces prijenosa informacija ili promocije nacionalnih interesa. Njezina je uloga znatno složenija. Ona uključuje izgradnju povjerenja, razvoj dugoročnih odnosa, oblikovanje međunarodne reputacije, stvaranje vjerodostojnih narativa te razumijevanje načina na koji različite javnosti interpretiraju političke poruke, nacionalni identitet i međunarodno djelovanje država. Drugim riječima, predmet suvremene javne diplomacije postupno se pomiče od same komunikacije prema procesima kroz koje međunarodne javnosti oblikuju svoje razumijevanje država i njihova djelovanja.

Polazeći od tih promjena, ovaj rad zastupa tezu da budućnost javne diplomacije neće određivati prvenstveno količina informacija koje države proizvode niti intenzitet njihove međunarodne komunikacije, nego sposobnost razumijevanja i oblikovanja značenja koja međunarodne javnosti tim informacijama pripisuju. Cilj rada nije odbaciti postojeće teorijske pristupe javnoj diplomaciji, nego pokazati da ih suvremeno komunikacijsko okruženje zahtijeva nadopuniti perspektivom koja u središte stavlja procese interpretacije, percepcije i stvaranja međunarodnog značenja. U tom se kontekstu predlaže promišljanje javne diplomacije kao strateškog procesa u kojemu uspjeh države više ne ovisi samo o tome što komunicira, nego i o tome kako njezine poruke postaju dio šireg sustava značenja koji oblikuje međunarodno povjerenje, reputaciju i utjecaj.

2. Razvoj javne diplomacije: od informiranja prema oblikovanju međunarodnih percepcija

Javna diplomacija tijekom posljednjih nekoliko desetljeća prošla je značajnu konceptualnu transformaciju. Dok je u svojim počecima bila usmjerena ponajprije na međunarodno informiranje i predstavljanje nacionalnih interesa stranim javnostima, danas se sve više promatra kao složen proces izgradnje odnosa, povjerenja i međunarodne vjerodostojnosti. Promjene u globalnom komunikacijskom okruženju, razvoj digitalnih tehnologija i rastuća uloga nedržavnih aktera proširili su njezino područje djelovanja daleko izvan tradicionalnih diplomatskih aktivnosti.

Za razliku od klasične diplomacije, koja se temelji na komunikaciji između država i njihovih službenih predstavnika, javna diplomacija usmjerena je prema inozemnim javnostima. Njezin cilj nije samo objasniti vanjsku politiku određene države, nego dugoročno razvijati razumijevanje, povjerenje i suradnju s građanima, medijima, akademskom zajednicom, poslovnim sektorom i drugim međunarodnim dionicima (Melissen, 2005). Time međunarodna javnost postaje aktivan sudionik međunarodnih odnosa, a ne samo pasivni promatrač diplomatskih aktivnosti.

Rani modeli javne diplomacije bili su dominantno usmjereni na prijenos informacija. Polazilo se od pretpostavke da će vjerodostojno i pravodobno informiranje pridonijeti boljem razumijevanju političkih ciljeva i vrijednosti države. Takav pristup bio je posebno izražen tijekom Hladnoga rata, kada su međunarodno emitiranje, kulturne razmjene i informativni programi predstavljali ključne instrumente međunarodnog utjecaja. U središtu komunikacijskog procesa nalazila se poruka koju država želi prenijeti međunarodnoj javnosti.

Razvoj javne diplomacije pritom je bio usko povezan s evolucijom međunarodnoga komuniciranja država. Skoko (2004) ističe da su se instrumenti međunarodnog utjecaja postupno razvijali od propagandnih modela prema suvremenim odnosima s javnošću i javnoj diplomaciji, pri čemu

komunikacija sve više poprima obilježja dijaloga, izgradnje vjerodostojnosti i međunarodnog povjerenja. Takav razvoj označio je odmak od jednostranoga političkog uvjeravanja prema komunikaciji utemeljenoj na dugoročnim odnosima s međunarodnim javnostima.

Razvojem suvremene teorije javne diplomacije dolazi do značajne promjene u razumijevanju njezine funkcije. Cull (2009) ističe da javna diplomacija više ne može biti učinkovita ako se temelji isključivo na jednosmjernom prijenosu informacija. Među temeljnim sastavnicama suvremene javne diplomacije posebno izdvaja funkciju *listeninga*, odnosno sustavnog razumijevanja potreba, očekivanja i percepcija međunarodnih javnosti. Time komunikacija prestaje biti proces jednostranog uvjeravanja te postaje proces uzajamnoga razumijevanja.

Sličan razvoj naglašava i Melissen (2005), koji suvremenu javnu diplomaciju promatra kao kontinuirani proces dijaloga i izgradnje dugoročnih odnosa između država i međunarodnih javnosti. U njegovu pristupu uspjeh javne diplomacije ne proizlazi isključivo iz kvalitete komunikacijskih poruka, nego iz sposobnosti države da razvije vjerodostojne i trajne odnose utemeljene na povjerenju i međusobnom razumijevanju. Takvo shvaćanje približava javnu diplomaciju temeljnim načelima suvremenih odnosa s javnošću.

Dodatni teorijski iskorak predstavlja koncept *soft power*a. Nye (2004) pokazuje da međunarodni utjecaj država sve manje proizlazi iz vojne ili gospodarske moći, a sve više iz njihove sposobnosti da budu privlačne kroz vlastite vrijednosti, kulturu, političke institucije i vanjsku politiku. Privlačnost tako postaje važan izvor međunarodnog utjecaja, pri čemu se međunarodne javnosti ne mogu prisiliti na prihvaćanje određene slike o državi, nego je potrebno steći njihovo povjerenje i vjerodostojnost.

Razvoj digitalnih komunikacijskih tehnologija dodatno je promijenio prirodu javne diplomacije. Društvene mreže, globalne medijske platforme i umjetna inteligencija omogućili su trenutačno širenje informacija, ali su istodobno povećali broj aktera koji sudjeluju u oblikovanju međunarodnih percepcija. Vlade više nisu jedini proizvođači međunarodnih narativa. Na percepciju država danas utječu međunarodni mediji, nevladine organizacije, poslovne korporacije, influenceri, znanstvene institucije, kulturne industrije, ali i sami građani koji kroz digitalne platforme aktivno sudjeluju u međunarodnoj komunikaciji (Castells, 2009).

U takvom komunikacijskom okruženju međunarodne javnosti više nisu pasivni primatelji diplomatskih poruka. One informacije uspoređuju s vlastitim iskustvima, kulturnim obrascima, vrijednosnim sustavima i već postojećim narativima. Zbog toga iste diplomatske aktivnosti mogu proizvesti različite, pa čak i suprotstavljene percepcije u različitim dijelovima svijeta. Upravo ta promjena predstavlja jedno od najvažnijih obilježja suvremene javne diplomacije.

Može se stoga zaključiti da se razvoj javne diplomacije ne očituje samo u promjeni komunikacijskih alata ili povećanju količine međunarodnih informacija. Mnogo je važnija promjena u razumijevanju same prirode međunarodne komunikacije. Suvremena javna diplomacija sve se manje temelji na pretpostavci da će informacije same po sebi proizvesti razumijevanje, a sve više na spoznaji da međunarodne javnosti aktivno interpretiraju komunikacijske sadržaje i na temelju tih interpretacija oblikuju svoje stavove o državama, njihovim vrijednostima i međunarodnom djelovanju. Upravo ta spoznaja otvara prostor za novo promišljanje javne diplomacije, u kojem se središnje pitanje više ne odnosi samo na to što države komuniciraju, nego i kako međunarodne javnosti razumiju i vrednuju značenja koja iz te komunikacije proizlaze.

3. Public Relations kao komunikacijski temelj javne diplomacije

Suvremeni razvoj javne diplomacije teško je razumjeti bez teorijskih i praktičnih doprinosa odnosa s javnošću. Premda su se javna diplomacija i odnosi s javnošću razvijali u različitim institucionalnim i profesionalnim okvirima, obje discipline dijele zajednički cilj – izgradnju kvalitetnih i dugoročnih odnosa između organizacije ili države i njezinih javnosti. Upravo zbog toga posljednjih desetljeća sve veći broj autora ukazuje na njihovu konceptualnu povezanost i međusobno približavanje (Signitzer i Coombs, 1992).

Tradicionalni pristup javnoj diplomaciji bio je usmjeren na međunarodno predstavljanje države i objašnjavanje njezinih politika stranim javnostima. Nasuprot tome, suvremeni odnosi s javnošću razvili su teorijske modele koji naglašavaju važnost dijaloga, međusobnog razumijevanja, povjerenja i dugoročnih odnosa. Takav razvoj imao je snažan utjecaj i na javnu diplomaciju, koja se postupno udaljavala od jednosmjernoga modela komunikacije prema komunikaciji utemeljenoj na interakciji i suradnji.

Posebno važan doprinos dao je Grunig (1992) kroz Excellence Theory, prema kojoj učinkovita komunikacija ne počiva na jednostranom uvjeravanju javnosti, nego na dvosmjernoj simetričnoj komunikaciji, slušanju i prilagodbi komunikacijskih aktivnosti očekivanjima različitih javnosti. Takav pristup predstavlja važnu teorijsku osnovu suvremene javne diplomacije jer međunarodne javnosti više nisu promatrane kao pasivni primatelji diplomatskih poruka, nego kao aktivni sudionici komunikacijskog procesa.

Razvoj teorije upravljanja odnosima dodatno je učvrstio ovu promjenu. Ledingham (2003) ističe da uspjeh odnosa s javnošću nije moguće mjeriti isključivo medijskom vidljivošću ili količinom komunikacijskih aktivnosti, nego kvalitetom odnosa koje organizacija razvija sa svojim javnostima. Povjerenje, vjerodostojnost, zadovoljstvo i uzajamno razumijevanje postaju temeljni pokazatelji uspješne komunikacije. Isti kriteriji danas sve više određuju i uspješnost javne diplomacije.

Konceptualna povezanost javne diplomacije i odnosa s javnošću posljednjih je godina predmet sve intenzivnijih znanstvenih rasprava. Skoko (2021) ističe da se, unatoč različitim institucionalnim okvirima njihova razvoja, obje discipline sve više preklapaju u području izgradnje odnosa, povjerenja, reputacije i međunarodne vjerodostojnosti. Analizirajući njihov međuodnos, zaključuje kako javna diplomacija u suvremenom komunikacijskom okruženju sve intenzivnije preuzima teorijske i metodološke postavke odnosa s javnošću, osobito u području strateškoga komuniciranja i upravljanja odnosima s međunarodnim javnostima.

S razvojem koncepta strateškoga komuniciranja dodatno se proširuje uloga odnosa s javnošću. Hallahan i suradnici (2007) naglašavaju da strateško komuniciranje podrazumijeva plansko usklađivanje svih komunikacijskih aktivnosti radi ostvarivanja dugoročnih organizacijskih ciljeva. U kontekstu javne diplomacije to znači da međunarodna komunikacija više nije skup pojedinačnih diplomatskih aktivnosti, nego integrirani proces u kojemu politička komunikacija, odnosi s medijima, kulturna diplomacija, javni nastupi, digitalna komunikacija i nacionalno brendiranje trebaju djelovati kao međusobno usklađena cjelina.

Takav razvoj potvrđuje da je suvremena javna diplomacija u velikoj mjeri prihvatila temeljna načela odnosa s javnošću. U njezinu su središtu danas odnosi, reputacija, povjerenje, dijalog, vjerodostojnost i strateško komuniciranje. Međutim, promjene u digitalnom komunikacijskom okruženju otvaraju novo pitanje koje klasične teorije odnosa s javnošću nisu u potpunosti razradile. Naime, čak i kada država uspije uspostaviti kvalitetne odnose, razviti vjerodostojnost i ostvariti dijalog s međunarodnim javnostima, ostaje otvoreno pitanje kako te javnosti interpretiraju komunikacijske sadržaje i kakva značenja na temelju njih oblikuju.

Upravo se u toj točki otvara nova razvojna etapa javne diplomacije. U digitalnom društvu komunikacijski uspjeh više nije moguće procjenjivati isključivo prema broju objavljenih sadržaja, dosegu komunikacijskih aktivnosti ili kvaliteti odnosa s javnostima. Međunarodni utjecaj države sve više ovisi o tome kakve interpretacije nastaju među međunarodnim javnostima te na koji način one oblikuju percepciju državnog identiteta, vrijednosti, vjerodostojnosti i međunarodne uloge. Time se pozornost postupno pomiče s pitanja kako komunicirati prema pitanju što međunarodne javnosti iz te komunikacije razumiju.

Takva promjena ne umanjuje važnost postojećih teorija odnosa s javnošću. Naprotiv, ona potvrđuje njihovu vrijednost, ali istodobno pokazuje potrebu za njihovim daljnjim razvojem u skladu s novim komunikacijskim okolnostima. Ako su odnosi s javnošću tijekom posljednjih desetljeća razvili teorije informiranja, dijaloga i upravljanja odnosima, tada suvremena javna diplomacija otvara prostor za dublje razumijevanje procesa kroz koje međunarodne javnosti interpretiraju komunikaciju i na temelju tih interpretacija oblikuju dugoročnu percepciju država.

4. Zašto informacije više nisu dovoljne

Suvremeno komunikacijsko okruženje temeljito je promijenilo pretpostavke na kojima se razvijala javna diplomacija tijekom druge polovice dvadesetoga stoljeća. U razdoblju kada su države raspolagale ograničenim brojem komunikacijskih kanala, međunarodno informiranje predstavljalo je jedan od najvažnijih instrumenata oblikovanja međunarodnog razumijevanja. Danas je situacija bitno drukčija. Razvoj interneta, društvenih mreža, digitalnih platformi i umjetne inteligencije omogućio je gotovo neograničenu dostupnost informacija, ali istodobno nije doveo do proporcionalnog povećanja razumijevanja, povjerenja niti međunarodne vjerodostojnosti država.

Castells (2009) ističe kako je suvremeno društvo postalo mrežno društvo u kojem informacije ne putuju linearnim komunikacijskim kanalima, nego se neprestano preoblikuju kroz složene mreže medija, digitalnih platformi i društvenih interakcija. Komunikacija više nije proces u kojem pošiljalac kontrolira poruku od njezina nastanka do primatelja. Nakon što informacija uđe u digitalni prostor, ona postaje predmet različitih interpretacija, komentara, dijeljenja i reinterpretacija koje često nadilaze izvorne namjere njezina autora.

Takvo okruženje dodatno je promijenilo odnos između činjenica i percepcije. Kahneman (2011) pokazuje da ljudi pri donošenju prosudbi rijetko analiziraju sve raspoložive informacije racionalno i sustavno. Umjesto toga, interpretacije se često temelje na mentalnim prećacima, emocijama, prethodnim iskustvima i već usvojenim uvjerenjima. U međunarodnoj komunikaciji to znači da iste informacije različite javnosti mogu razumjeti na potpuno različite načine, ovisno o vlastitim kulturnim, političkim i društvenim okvirima.

Na proces interpretacije snažno utječe i način na koji su informacije predstavljene. Entman (1993) upozorava da medijsko uokvirivanje (*framing*) određuje koje će dimenzije određenoga događaja biti naglašene, a koje zanemarene. Time komunikacija ne oblikuje samo razinu informiranosti, nego i način na koji javnosti razumiju uzroke, posljedice i značenje pojedinih međunarodnih događaja. U kontekstu javne diplomacije to znači da uspješnost komunikacije nije određena isključivo sadržajem diplomatske poruke, nego i komunikacijskim okvirima unutar kojih međunarodne javnosti tu poruku interpretiraju.

Razvoj društvenih mreža dodatno je osnažio ulogu međunarodnih javnosti u komunikacijskom procesu. Građani više nisu samo primatelji diplomatskih poruka nego njihovi aktivni komentatori, tumači i kreatori novih sadržaja. Digitalne platforme omogućuju brzo širenje različitih

interpretacija koje često postaju utjecajnije od izvornih komunikacijskih poruka država. Zaharna (2010) naglašava da suvremena javna diplomacija sve više ovisi o kvaliteti komunikacijskih mreža i sposobnosti uključivanja različitih aktera u proces međunarodne komunikacije, a sve manje o jednostranom prijenosu službenih poruka.

Posljedica takvih promjena jest činjenica da međunarodni komunikacijski prostor postaje izrazito kompetitivan. Države više ne konkuriraju samo različitim političkim programima ili vanjskopolitičkim inicijativama. One se natječu za pažnju, povjerenje i vjerodostojnost međunarodnih javnosti, pri čemu se ključna borba vodi oko interpretacije međunarodnih događaja. Svaka međunarodna kriza, diplomatska inicijativa ili politička odluka istodobno proizvodi više različitih narativa koji nastoje oblikovati način na koji će međunarodne javnosti razumjeti određeni događaj.

U takvom komunikacijskom okruženju količina dostupnih informacija prestaje biti odlučujući čimbenik međunarodnog utjecaja. Mnogo važnije postaje pitanje kakva značenja međunarodne javnosti pridaju tim informacijama. Upravo zato suvremena javna diplomacija više ne može biti usmjerena isključivo na proizvodnju i distribuciju komunikacijskih sadržaja. Jednaku pozornost mora posvetiti razumijevanju procesa interpretacije kroz koje međunarodne javnosti oblikuju percepciju državnog identiteta, vrijednosti, vjerodostojnosti i međunarodnog djelovanja.

Takva promjena označava prijelaz prema novom razumijevanju javne diplomacije. U središtu više nije samo informacija kao komunikacijski proizvod, nego značenje koje međunarodne javnosti iz te informacije oblikuju. Time se otvara prostor za promišljanje javne diplomacije kao procesa koji, uz prijenos informacija, uključuje i strateško razumijevanje načina na koji nastaju međunarodne percepcije i dugoročna slika države u svijesti različitih javnosti.

5. Od upravljanja informacijama prema oblikovanju značenja

Promjene u međunarodnom komunikacijskom okruženju zahtijevaju i drukčije razumijevanje uloge javne diplomacije. Ako su tradicionalni modeli polazili od pretpostavke da će kvalitetno informiranje dovesti do boljeg međunarodnog razumijevanja, suvremena komunikacijska praksa pokazuje da između poslano poruke i njezina učinka ne postoji izravna i linearna povezanost. Informacije predstavljaju tek početnu točku komunikacijskog procesa, dok njihovo stvarno djelovanje ovisi o načinu na koji ih međunarodne javnosti interpretiraju.

Takav pristup ne dovodi u pitanje važnost vjerodostojnih informacija niti umanjuje značaj transparentne komunikacije. Naprotiv, informacije ostaju temelj svake javnodiplomatske aktivnosti. Međutim, njihova komunikacijska vrijednost ne proizlazi isključivo iz sadržaja koji prenose, nego i iz značenja koja u procesu komunikacije nastaju među različitim međunarodnim javnostima. Ista diplomatska poruka može u jednoj sredini biti shvaćena kao izraz odgovornosti i suradnje, dok u drugoj može izazvati nepovjerenje ili biti protumačena kao politički pritisak. Razlika nije nužno u samoj informaciji, nego u kontekstu u kojem se ona interpretira.

Proces oblikovanja značenja rezultat je međudjelovanja brojnih čimbenika. Na njega utječu nacionalna kultura, povijesna iskustva, političke vrijednosti, kolektivno pamćenje, medijski narativi, razina povjerenja u institucije te prethodno izgrađena reputacija države. Zbog toga međunarodne javnosti nisu homogena skupina koja na diplomatske poruke reagira na jednak način. One iste informacije promatraju kroz različite interpretativne okvire, stvarajući značenja koja mogu biti potpuno različita od izvorne komunikacijske namjere države.

Upravo zato suvremena javna diplomacija ne može biti usmjerena isključivo na pitanje kako učinkovito prenijeti određenu poruku. Jednako važno postaje razumjeti kako međunarodne javnosti tu poruku doživljavaju, koje joj značenje pridaju i na koji način to značenje utječe na njihovu percepciju države. Uspješnost javne diplomacije više nije moguće procjenjivati samo prema broju komunikacijskih aktivnosti, medijskom dosegu ili prisutnosti na digitalnim platformama. Njezina se stvarna vrijednost očituje u sposobnosti države da dugoročno razvija vjerodostojnu sliku o vlastitom identitetu, vrijednostima i međunarodnoj ulozi.

Takvo razumijevanje posebno dolazi do izražaja u izgradnji međunarodne reputacije. Reputacija države ne nastaje kao posljedica pojedinačne komunikacijske kampanje niti jedne diplomatske aktivnosti. Ona se postupno oblikuje kroz dugotrajan proces u kojem međunarodne javnosti povezuju informacije, iskustva, simbole i političke postupke u cjelovitu predodžbu o određenoj državi. Anholt (2007) ističe da međunarodna reputacija proizlazi iz ukupnog dojma koji država ostavlja kroz svoje politike, kulturu, gospodarstvo, ljude i međunarodno ponašanje. Upravo zbog toga reputaciju nije moguće promatrati kao rezultat komunikacije same po sebi, nego kao rezultat načina na koji međunarodne javnosti interpretiraju cjelokupno djelovanje države.

Slično vrijedi i za koncept soft powera. Privlačnost države ne proizlazi automatski iz njezinih kulturnih, političkih ili gospodarskih potencijala. Ti potencijali postaju izvor međunarodnog utjecaja tek onda kada ih međunarodne javnosti prepoznaju kao vjerodostojne, poželjne i vrijedne povjerenja (Nye, 2004). Drugim riječima, međunarodni utjecaj nije određen samo resursima koje država posjeduje, nego i značenjima koja se tim resursima pripisuju.

Iz toga proizlazi da se suvremena javna diplomacija nalazi pred novim komunikacijskim izazovom. Njezin zadatak više nije samo informirati međunarodne javnosti niti isključivo razvijati odnose s njima. Jednako je važno razumjeti procese kroz koje međunarodne javnosti oblikuju značenja o državama te prepoznati čimbenike koji ta značenja dugoročno jačaju ili mijenjaju. Time se fokus javne diplomacije postupno pomiče od upravljanja komunikacijskim aktivnostima prema strateškom razumijevanju procesa oblikovanja međunarodnih percepcija.

Takav pristup ne predstavlja prekid s dosadašnjim teorijama javne diplomacije i odnosa s javnošću. Naprotiv, on se nadovezuje na njihove temeljne postavke o važnosti dijaloga, povjerenja, odnosa i vjerodostojnosti te ih razvija u skladu s izazovima digitalnog komunikacijskog okruženja. U vremenu kada međunarodne javnosti aktivno sudjeluju u stvaranju interpretacija, sposobnost razumijevanja procesa oblikovanja značenja postaje jedno od ključnih obilježja uspješne javne diplomacije.

6. Prema novoj definiciji javne diplomacije

Razvoj javne diplomacije tijekom posljednjih desetljeća pokazuje kako se njezina uloga kontinuirano proširivala. Od početnog naglaska na međunarodnom informiranju, preko razvoja dijaloga i izgradnje odnosa, javna diplomacija danas obuhvaća upravljanje reputacijom, strateško komuniciranje, nacionalno brendiranje i razvoj međunarodnog povjerenja. Međutim, promjene u suvremenom komunikacijskom okruženju upućuju na potrebu daljnjeg teorijskog promišljanja njezine temeljne funkcije.

Dosadašnje definicije javne diplomacije uglavnom naglašavaju komunikaciju, informiranje, utjecaj, odnose ili razvoj međusobnog razumijevanja između države i stranih javnosti (Cull, 2009; Melissen, 2005; Nye, 2004). Takvi pristupi i dalje predstavljaju čvrst teorijski temelj suvremene javne diplomacije. Ipak, digitalno društvo pokazuje da uspješnost međunarodne komunikacije nije moguće objasniti samo kvalitetom informacija niti intenzitetom komunikacijskih aktivnosti.

Između komunikacije države i percepcije međunarodnih javnosti odvija se složen proces interpretacije koji u konačnici određuje kako će država biti razumljena, vrednovana i pozicionirana u međunarodnom okruženju.

Polazeći od toga, javnu diplomaciju moguće je definirati na način koji obuhvaća i komunikacijski proces i njegov krajnji učinak.

Javna diplomacija predstavlja strateški komunikacijski proces kojim države, kroz dijalog i odnose s međunarodnim javnostima, oblikuju uvjete za razvoj značenja koja se pripisuju njihovom identitetu, vrijednostima, politikama i međunarodnom djelovanju radi izgradnje povjerenja, reputacije i dugoročnog međunarodnog utjecaja. (Tomić, 2026)

Ovakva definicija ne mijenja temeljne ciljeve javne diplomacije, nego ih proširuje. Informiranje ostaje nužan preduvjet međunarodne komunikacije, dijalog ostaje temelj izgradnje odnosa, a povjerenje i reputacija ostaju ključni ciljevi diplomatskog djelovanja. Novost je u tome što se u središte analize stavlja proces kroz koji međunarodne javnosti informacijama daju značenje. Upravo taj proces povezuje komunikaciju države s njezinim stvarnim međunarodnim položajem.

Takvo razumijevanje omogućuje cjelovitije objašnjenje brojnih pojava koje tradicionalni modeli javne diplomacije teže objašnjavaju. Primjerice, države koje raspolažu usporedivim gospodarskim ili političkim potencijalima često uživaju potpuno različite razine međunarodnog ugleda. Slično tome, pojedine diplomatske inicijative ostvaruju snažan međunarodni odjek, dok druge, premda sadržajno vrlo slične, prolaze gotovo nezapaženo ili izazivaju negativne reakcije. Razloge takvih razlika nije moguće pronaći samo u sadržaju komunikacije, nego i u značenjima koja međunarodne javnosti oblikuju na temelju vlastitih interpretacija.

Time se otvara i drukčija perspektiva promatranja međunarodnog utjecaja. Utjecaj države ne proizlazi isključivo iz njezine sposobnosti da proizvede informacije ili organizira komunikacijske aktivnosti, nego iz sposobnosti da dugoročno izgradi vjerodostojna značenja o vlastitom identitetu, vrijednostima i međunarodnoj ulozi. Upravo ta značenja postaju temelj međunarodnog povjerenja, reputacije i privlačnosti te u konačnici određuju učinkovitost javne diplomacije.

Ovakav pristup ne predstavlja zamjenu postojećih teorijskih modela, nego njihovu nadogradnju u skladu s promjenama koje su donijeli digitalno društvo, globalne komunikacijske mreže i aktivna uloga međunarodnih javnosti u procesu stvaranja percepcija. Time javna diplomacija dobiva širi teorijski okvir koji omogućuje potpunije razumijevanje suvremenih međunarodnih komunikacijskih procesa.

7. Zaključak

Javna diplomacija tijekom posljednjih desetljeća razvijala se od međunarodnog informiranja prema dijalogu, izgradnji odnosa i strateškom komuniciranju. Takav razvoj pratio je promjene u međunarodnim odnosima, komunikacijskim tehnologijama i ulozi javnosti u oblikovanju vanjskopolitičkog okruženja. Digitalna transformacija dodatno je promijenila komunikacijski prostor, učinivši međunarodne javnosti aktivnim sudionicima procesa interpretacije diplomatskih poruka.

Analiza predstavljena u ovom radu pokazuje da količina informacija više nije odlučujući čimbenik međunarodnog utjecaja. Informacije predstavljaju polazište komunikacije, ali njihova stvarna vrijednost ovisi o značenjima koja međunarodne javnosti na temelju njih oblikuju. Upravo zbog toga suvremena javna diplomacija više se ne može promatrati isključivo kao proces prijenosa poruka ili promocije nacionalnih interesa. Ona postaje proces u kojemu međunarodne percepcije

nastaju kroz međudjelovanje komunikacije, kulture, iskustva, vrijednosti, povjerenja i interpretacije.

Takva promjena ne umanjuje važnost postojećih teorijskih pristupa javnoj diplomaciji niti odnosa s javnošću. Naprotiv, potvrđuje njihovu trajnu vrijednost, ali istodobno pokazuje potrebu njihova daljnjeg razvoja u skladu s komunikacijskim izazovima digitalnog društva. Pritom posebnu važnost dobivaju procesi interpretacije i oblikovanja značenja, koji povezuju komunikacijske aktivnosti države s međunarodnom reputacijom, povjerenjem i dugoročnim utjecajem.

Može se zaključiti da će budućnost javne diplomacije sve manje ovisiti o sposobnosti država da proizvode i distribuiraju informacije, a sve više o njihovoj sposobnosti da razumiju kako međunarodne javnosti oblikuju značenja o njihovu identitetu, vrijednostima i međunarodnom djelovanju. Upravo u tome nalazi se jedan od ključnih izazova, ali i jedan od najvažnijih smjerova budućeg razvoja teorije i prakse javne diplomacije.

Literatura

Anholt, S. (2007). *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.

Cull, N. J. (2009). *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

Grunig, J. E. (Ed.) (1992). *Excellence in Public Relations and Communication Management*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Grunig, J. E. and Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Hallahan, K., Holtzhausen, D., van Ruler, B., Verčič, D. and Sriramesh, K. (2007). Defining Strategic Communication. *International Journal of Strategic Communication*, 1(1), 3–35.

Kahneman, D. (2011). *Thinking, Fast and Slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Ledingham, J. A. (2003). Explicating Relationship Management as a General Theory of Public Relations. *Journal of Public Relations Research*, 15(2), 181–198.

Melissen, J. (Ed.) (2005). *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109.

Signitzer, B. H. and Coombs, T. (1992). Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Convergences. *Public Relations Review*, 18(2), 137–147.

Skoko, B. (2004). Propaganda i odnosi s javnošću kao sredstva utjecanja država u međunarodnim odnosima. *Međunarodne studije*, 4(2), 77–96.

Skoko, B. (2021). Gdje se susreću javna diplomacija i odnosi s javnošću država? Rasprava o međuodnosu disciplina. *Medijske studije*, 12(24), 55–74.

Tomić, Z. (2016). *Odnosi s javnošću: Teorija i praksa*. Zagreb: Synopsis.

Tomić, Z. (2025). *The Manager of Meaning in Contemporary Public Relations*. *South Eastern European Journal of Communication*, 7(2).

Tomić, Z. and Tomić, I. E. (2026). *Odnosi s javnošću – Strategija*. Mostar: Sveučilište u Mostaru, Sveučilište Sjever, Synopsis.

Zaharna, R. S. (2010). *Battles to Bridges: U.S. Strategic Communication and Public Diplomacy after 9/11*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.